

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ: СТАН ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Проблеми забезпечення фінансової стійкості банків набувають особливої актуальності в умовах структурних трансформацій та кризових явищ у банківському секторі України. Аналіз досліджень з даної проблематики засвідчує дещо різні підходи до визначення сутності фінансової стійкості банків.

Фінансова стійкість банку означає його здатність відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [2]. Ця здатність визначається через забезпечення певних параметрів фінансових індикаторів діяльності банку. У цьому зв'язку фінансова стійкість банківської системи характеризує її здатність підтримувати нормативні значення встановленої системи фінансових індикаторів, незалежно від впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

В різних джерелах наводиться дещо різна класифікація факторів впливу на фінансову стійкість банківської системи. На нашу думку, з практичною критерієм джерела виникнення шоків, усі фактори порушення фінансової стійкості банків доцільно розділити на дві групи: фактори зовнішнього впливу та фактори внутрішнього впливу. У цьому зв'язку є доцільним проаналізувати вплив окремих факторів внутрішнього впливу на фінансову стійкість банківської системи України.

До таких факторів, зокрема, слід віднести рівень капіталізації банків, якість їх активів та зобов'язань, рівень ліквідності та прибутковості банківського сектору. Важливим параметром стійкості банківської системи є рівень її капіталізації. Зниження рівня капіталізації банківського сектору, що відмічається протягом останніх років, звужує можливості банків щодо виконання функцій фінансового посередництва на грошовому ринку і, як наслідок, негативно впливає на фінансову стійкість вітчизняної банківської системи. При цьому значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу вітчизняних банків (Н2) залишається достатньо високим.

Аналіз діяльності українських банків засвідчує, що ризик достатності капіталу вітчизняного банківського сектору у 2017 році в значній мірі знизився завдяки націоналізації Приватбанку, а також додатковій до капіталізації Ощадбанку та Укрексімбанку. Такі дії уряду та регулятора вирішили наявну проблему, проте створила довгостроковий виклик не тільки для банківської системи, а й для вітчизняної економіки загалом.

Проблема якості активів українських банків сьогодні лежить не тільки в площині “поганих” (непрацюючих) кредитів. Значний ризик для банків криється у високій концентрації кредитних вкладень, а також у значних обсягах споживчого кредитування в Україні, темпи якого на сьогодні продовжують зростати. Частка непрацюючих кредитів в банківській системі України за станом на 01.07.2017 року склала 64,09 % [3]. Суттєвий вплив на якість активів вітчизняної банківської системи спричиняє вкрай висока концентрація кредитів, що створює істотні ризики для вітчизняних банків. Так, 20 найбільших груп позичальників, що об’єднують приватні компанії, контрольовані спільними власниками, займають 49% валових та 32% чистих кредитів корпоративному бізнесу [1]. Таким чином, проблеми окремих фінансово-промислових груп мають суттєвий вплив на ліквідність та платоспроможність усього банківського сектору.

З метою вирішення проблеми високих концентрацій кредитних вкладень в подальшому Національний банк розробив нові вимоги до розрахунку кредитного ризику, які передбачають врахування інформації про сукупні обсяги кредитування компаній, що входять до груп зі спільним контролем. З 2017 року банки зобов’язані враховувати ризики групи, до якої належить позичальник, та використовувати консолідовану фінансову звітність материнської компанії групи при розрахунку кредитного ризику окремого підприємства [4].

Очевидно, що низька якість активів українських банків відповідним чином вплинула на їх прибутковість. Банківська система України завершила 2016 рік з найвищим за всю історію збитком (159.4 млрд. грн.) [3]. Потенційний ризик прибутковості банківської системи України у 2017 році криється у можливості додаткових збитків окремих державних банків через низьку операційна ефективність останніх.

Національний банк в руслі підтримання та забезпечення фінансової стійкості банківської системи працює над розробкою нових вимог до капіталу та ліквідності у відповідності до норм ЄС (пакет CRR/CRD 4), що базуються на рекомендаціях Базель 3. Нові вимоги до ліквідності планується запровадити з 2018 року, до капіталу – із 2019 року.

Загалом, аналіз та оцінка факторів порушення фінансової стійкості банків є основою для формування стратегії і тактики розвитку вітчизняної банківської системи в умовах фінансової нестабільності. На сьогоднішній день для підтримки фінансової стійкості вітчизняного банківського сектору необхідно, в першу чергу, модернізувати бізнес-моделі державних банків з метою суттєвого підвищення їх операційної ефективності та в перспективі суттєво скоротити частку держави у банківському секторі України.

Література:

1. *Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. Випуск 3. Червень 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50604896>.*

2. Науменкова С. В., Міщенко С. В. *Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури*/ С.В. Науменкова, С.В. Міщенко// - К.: УБС, ЦНДНБУ, 2009. – 384 с.

3. *Показники банківської системи України. Національний банк України. Офіційне Інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.*

4. *Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.*

Андрій ТИМКІВ

к. е. н., ст. викладач кафедри банківського менеджменту та обліку, ТНЕУ

ЦІНОВА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Досліджуючи проблему ціноутворення на ринку банківських послуг важливо відзначити, що сам процес ціноутворення на цьому сегменті фінансового ринку ускладнюється відсутністю чіткого взаємозв'язку споживчої вартості банківського продукту і його ціни. З огляду на це менеджери банку мають певну можливість маневру у ціновому полі в достатньо широких межах, проводячи різну цінову політику для різних клієнтів, використовувати ціни як один із вагомих методів залучення клієнтів і реалізації продукції.

Водночас, політика ціноутворення є однією із важливих складових маркетингової діяльності банку, дієвим важелем у системі управління, який здійснює безпосередній вплив на обсяг прибутку банку. Однак, переваги мають ті банки, які надають унікальні послуги або на фінансовому ринку є достатньо високий попит на їх послуги. Однак, відзначимо, що й певні нецінові фактори можуть здійснювати значний вплив на прибуток, серед них такі як репутація банку, його взаємовідносини з клієнтами і здатність забезпечити бездоганне обслуговування. У зв'язку з цим менеджмент сучасних комерційних банків намагаються більше приділяти уваги процесу розробки і застосування ефективної цінової політики.

Сучасні банки, що здійснюють свою діяльність на різних сегментах фінансового ринку, можуть надавати достатньо велику кількість послуг. Ціна кожної такої послуги сформована з врахуванням індивідуальних властивостей у механізмі ціноутворення. У зв'язку із цим менеджерам фінансово-кредитних установ необхідно розуміти, яким саме чином формуються ціни на ті чи інші послуги, які фактори впливають на цей процес і які наслідки цього впливу.

Потрібно враховувати також і особливості методології формування цін і те, як враховується собівартість послуг, з чого складаються загальні витрати по таких специфічних продуктах як банківські. Важливо спрогнозувати, як все це